

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 6

*Матеріали VI Всеукраїнської
науково-практичної конференції
“Державне управління: стратегія і тактика
формування сучасного фахівця”,
м. Київ, МАУП 29 жовтня 2011 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2011

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 8 від 28.09.11)*

Редакційна колегія

М. Ф. Головатий (голова), д-р політ. наук, проф., *В. В. Омельчук* (заступник голови), канд. іст. наук, *П. Ф. Вознюк* (відповідальний секретар), канд. політ. наук, доц., *І. П. Бідзюра*, д-р політ. наук, проф., *П. П. Гай-Нижник*, д-р іст. наук, старш. наук. співроб., *Ю. О. Куц*, д-р наук держ. упр., *І. П. Лопушинський*, д-р наук держ. упр., проф., *В. М. Піскун*, д-р іст. наук, старш. наук. співроб., *Я. Ф. Радиш*, д-р наук держ. упр., проф., *І. В. Розпутенко*, д-р наук держ. упр., проф., *Г. П. Ситник*, д-р наук держ. упр., проф., *П. К. Ситник*, д-р філос. наук, проф., *Ю. П. Сурмін*, д-р соц. наук, проф., *В. В. Утвенко*, канд. іст. наук, доц., *М. В. Чечетов*, д-р наук держ. упр., проф., *Н. П. Ярош*, д-р наук держ. упр., *Н. М. Чернуха*, д-р пед. наук, проф.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності: [зб. наук. пр.] / МАУП. —
С76 К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2011 —

Вип. 5 : Матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. “Державне управління: стратегія і тактика формування сучасного фахівця”, м. Київ, МАУП, 29 жовт. 2011 р./ редкол.: М. Ф. Головатий (голова) [та ін.]. — 2011. — 428 с. : іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

Л. І. Корсуненко Нормативно-правові основи функціонування і розвитку інституту державної служби у сучасній Україні.....	243	Н. В. Кляшторна Соціогуманітарні вектори державного управління в Україні	302
В. Ф. Солонина Судовий захист права власності: питання теорії і практики.....	249	Я. І. Ніколаєва Етика державного службовця	308
О. В. Білик Управління інформаційними державними закладами в умовах інформатизації	254	В. О. Соловар Держава і управління Київської Русі	310
О. М. Посвистак Менеджмент якості освіти як стратегія вдосконалення діяльності бібліотеки ВНЗ	258	А. А. Поєдинок Стратегія і тактика управління персоналом.....	313
В. О. Сухомлінов Аналіз і оцінка стану інформаційної безпеки на підприємствах: регіональний аспект.....	262	О. В. Романович Принцип поділу державної влади та сучасні проблеми реалізації в Україні	315
Прудніков М. В. Аналіз ефективності існуючої системи формування місцевих бюджетів в Україні	266	В. В. Борейчук Аналіз діяльності благодійництва як соціального явища.....	320
А. М. Медвідь, Ю. А. Слюсар Розвиток державного управління і державної служби на теренах України	272	О. В. Ємишанова Управління трудовими міграціями в рамках міжнародної системи	323
З. І. Розгач Державна політика України у сфері попередження бездоглядності та безпритульності дітей.....	277	А. М. Соколова Шляхи та механізми підвищення ефективності місцевого самоврядування в Україні.....	326
Л. І. Костенко Системно-структурна характеристика загальнодержавної системи забезпечення безпеки дорожнього руху на регіональному рівні.....	281	О. Л. Димарчук ЗМІ в системі державного управління	329
О. А. Доронін Державне регулювання розвитку об'єктів інфраструктури аграрного ринку (концептуальні засади, методологічні підходи).....	286	О. О. Бушин Державне управління в Україні в умовах становлення нових економічних інститутів	331
О. О. Малишенко Розробка механізмів фінансово-кредитної підтримки розвитку малого підприємництва	291	А. Ю. Костенко Державна служба в Україні: становлення і розвиток	333
О. Я. Гулько Концептуальні засади реформування державного управління в новітній Україні ..	296	Д. О. Трібель Психологічні особливості управління організаційними структурами.....	335
К. О. Василенко Основні проблеми здійснення місцевого самоврядування в Україні	298	Ю. Гончар Мотивація та стимулювання праці як засіб підвищення ефективності діяльності підприємств	338
Г. О. Чічкань Сутність державної служби як механізму взаємозв'язку між державою та громадянином	300	О. Грицан Імідж лідера як ефективний засіб впливу: аналітико-теоретичний аналіз	341
		М. Кобиш Організаційна культура керівника як регулятор організаційної діяльності.....	344
		А. Муштенко Організація управління персоналом на підприємстві	347

РОЗРОБКА МЕХАНІЗМІВ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Становлення і розвиток української державності, вип. 6, с. 291–295

Необхідність розвитку фінансової підсистеми підтримки підприємницької діяльності, особливо на початковому етапі впровадження інновації, обумовлена високим комерційним ризиком інвестування в інноваційну сферу, необхідністю значних фінансових витрат, тривалим строком окупності інвестицій.

Аналіз діяльності приватних підприємств показує, що однією з найгостріших проблем діяльності більшості суб'єктів малого підприємництва є проблема пошуку й отримання фінансових ресурсів, необхідних для авансування процесу господарювання [1, 24].

Для здійснення ефективного державного регулювання розвитку малого підприємництва (далі — МП) державним органам влади необхідно сконцентрувати свої зусилля на розробці механізмів, які б сприяли поліпшенню фінансового становища МП. Безумовно, тут не йдеться про прямі вкладення коштів з Державного та місцевих бюджетів у статутні фонди, або надання підприємствам бюджетних дотацій. Але стимулювання суб'єктів ринкової інфраструктури (банки, лізингові компанії, венчурні фонди, кредитні спілки тощо) мати справу з малими підприємствами, а також вдосконалення законодавства, яке регулює сферу надання фінансових послуг та форми співпраці малого та великого бізнесу, являються, на наш погляд, пріоритетними напрямками державної політики підтримки МП.

Якщо підприємцям полегшити доступ до фінансових та матеріально-технічних ресурсів, то режим їх функціонування якісно зміниться, і деякі завдання державної програми підтримки МП вирішаться автоматично.

Для підвищення результативності фінансово-економічного механізму державного регулювання розвитку МП слід розробити низку державних заходів щодо підтримки інфраструктури ринку фінансових послуг, розширення номенклатури використовуваних фінансових інструментів, а також інтенсифікації конкуренції серед учасників фінансового ринку [2, 156].

Враховуючи це, доцільно провести аналіз стану кредитно-фінансових механізмів підтримки МП та запропонувати рекомендації щодо напрямів державної політики, що могли б сприяти поліпшенню доступу МП до фінансових ресурсів. На наш погляд, найважливішими для МП сферами, які стануть об'єктами подальшого аналізу є: 1) банківське та небанківське кредитування малого підприємництва; 2) лізингові операції; 3) венчурне фінансування; 4) інвестиційні проекти.

Останнім часом поширилася практика кредитування малого бізнесу великими банками. Водночас в основному таке кредитування відбувається в рамках спеціальних програм або кредитних ліній міжнародних фінансових організацій. Це не означає, що банки не кредиту-

ють малі підприємства за рахунок власних коштів, але жодної окремої статистики за такими кредитами зазвичай не ведуть, тому оцінити її складно. У сфері фінансово-кредитної підтримки малого підприємництва за останніми даними в Україні функціонує: близько 170 банків; 1483 небанківські фінансово-кредитні установи, в т. ч. 1005 кредитних спілок.

Сьогодні одним з найпотужніших джерел кредитування малого бізнесу є кредитні лінії Європейського банку реконструкції та розвитку і Німецько-Українського фонду. Але у зв'язку зі світовими кризовими подіями, які вплинули на економіку України, практика кредитування малих підприємств частково згорнута, або відбувається під високі процентні ставки.

Основних відмінностей між процедурами надання великих і малих кредитів дві — у процесі ухвалення рішення про надання кредиту і в документах, які необхідно надати для отримання кредиту. Здебільшого рішення за кредитами на суму до \$30 тис. ухвалює не кредитний комітет, а кредитна комісія, яка працює в меншому складі і набагато швидше. Термін ухвалення комісією рішення про видачу кредиту з урахуванням часу, необхідного для аналізу платоспроможності клієнта, — максимум чотири дні. Основною вадою кредитування малого бізнесу банкіри називають складності з "відстеженням" позичальників, які часто працюють "у тіні" і, за "старою доброю" українською традицією, ведуть подвійну бухгалтерію.

Водночас "мале" кредитування має низку незаперечних переваг порівняно з "великим". Це — малий розмір кредитів за великої їхньої кількості, що створює можливість диверсифікувати кредитні ризики.

До того ж в Україні поки що не створено ефективно діючих програм або державних інститутів зі сприяння розвитку малого бізнесу. Хоча такі намі-

ри в органів державної влади є. Наприклад, у своєму посланні Верховній Раді Президент висунув Кабінету Міністрів завдання забезпечити спрощення процедури реєстрації і ліцензування малих підприємств, скоротити кількість контролюючих держорганів і, відповідно, перевірок, а також удосконалити механізми фінансово-кредитної підтримки малого підприємництва, зокрема шляхом прийняття закону "Про мікрокредитування суб'єктів малого підприємництва спеціалізованими установами". На сьогодні поняття мікрокредиту або малого кредиту досі не визначено українським законодавством, хоча і банкіри, і НБУ ратували за необхідність такого визначення з метою спрощення схеми видачі "малих" кредитів.

Існує напівлегальна форма фінансово-кредитної підтримки підприємництва через добродійні фонди, деякі з яких функціонують при об'єднаннях підприємців. Позика зазвичай надається у вигляді зворотної допомоги або фінансування, на засадах поруки, набагато рідше — застави. Ця схема начебто легальна (кошти переказують через банківські рахунки), але з огляду на особливості у сфері плати за кредит (передбачається "добродійний" внесок до фонду) або у сфері гарантування повернення кредиту може бути віднесено до напівлегального кредитування. Повернення позик стовідсоткове. Такий механізм найпоширеніший для малого бізнесу, особливо в депресивних регіонах [3].

Офіційні послуги кредитування і заощаджень для бідних не є недавнім винаходом: уже протягом кількох десятиліть клієнти, яких зневажали комерційні банки, обслуговувалися кредитними кооперативами і фінансовими інститутами розвитку. Для цих організацій існує законодавство, що визначає порядок їхніх фінансових операцій і яке дозволяє їм одержати доступ до заощаджень або інших джерел коштів від на-

селення. Однак останні два десятиліття ознаменувалися появою нових ефективних методологій надання мікрофінансових послуг, особливо мікrokредитних. Піонерами більшості цих інновацій стали неурядові організації, для яких не існує офіційного законодавства, що дозволяє їм займатися фінансовим посередництвом. Державні структури, донори і практики в багатьох країнах зараз говорять про нові легальні структури для мікрофінансування. Багато уваги приділяється мікрофінансуванню в рамках неурядових структур (хоча тут варто відзначити, що навіть зараз більшість мікрофінансових клієнтів у світі обслуговують банки, кредитні спілки й інші ліцензовані установи).

Аналіз світового досвіду свідчить, що у загальних обсягах фінансування малих підприємств упродовж останніх сорока років переважають кредити, що надаються небанківськими установами — кредитними спілками, кредитними кооперативами тощо. Кредитна спілка — це неприбуткова організація, заснована фізичними особами на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки. Кредитні спілки є фінансовою установою, виключним видом діяльності якої є надання фінансових послуг, передбачених чинним законодавством. Кредитні спілки, на нашу думку, являють собою одну з найперспективніших і реальних форм кредитування МП. Однак на сучасному етапі до кредитних спілок втягнуто менш як 0,1 % населення, а їхні активи дорівнюють 10 млн. грн.

На сьогодні гостру потребу в інвестиціях відчуває українська економіка, в тому числі і сектор малого підприємництва, може забезпечити шляхом використання потенціалу ринку фінансових послуг в цілому та безпосередньо

лізингу. Лізинг в різних формах є альтернативою банківського кредитування. З податкової точки зору деякі види орендних та лізингових операцій звільнені від податку на додану вартість. Використання лізингу дає змогу значно зменшити стартовий капітал для започаткування та розвитку бізнесу. Таким чином, розширення лізингових операцій може стати рушійною силою розвитку малих та середніх підприємств України. Лізинг активізує інвестування приватного капіталу у сферу виробництва, поліпшує фінансовий стан безпосередніх товаровиробників, що підвищує конкурентоспроможність вітчизняного малого й середнього бізнесу. Лізингові компанії в країнах з розвинутою ринковою економікою є одним із елементів ринкової інфраструктури, що забезпечують передусім розвиток малого підприємництва. Але в Україні на сьогодні все ще залишаються не розкритими величезні можливості для застосування лізингових операцій у сфері малого бізнесу.

У Законі України "Про лізинг" він визначається як підприємницька діяльність, яка спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів і полягає у наданні лізингодавцем у виключне користування на визначений термін лізингоотримувачу майна, що є власністю лізингодавця або набувається ним у власність за дорученням і погодженням із лізингоотримувачем у відповідного продавця майна, за умови сплати лізингоотримувачем періодичних лізингових платежів.

Найважливішим методом фінансування малого інноваційного бізнесу в розвинених країнах є венчурне фінансування. Венчурне фінансування — це обмежена певними часовими межами акціонерна участь у капіталі новостворюваних або вже існуючих малих інноваційних підприємств, діяльність яких, з одного боку, пов'язана зі значним ступе-

нем ризику, а з другого — здатна забезпечувати високу прибутковість.

Термін "венчурне (ризикове) фінансування" використовують у широкому та вузькому значеннях. У широкому розумінні — це весь склад у ризикові, з погляду фінансових результатів, проекти, насамперед у галузі високих технологій. У вузькому значенні венчурне фінансування — це довго- або середньострокові інвестиції у вигляді кредитів або складень в акції, які здійснюються венчурними фондами з метою створення й розвитку малих перспективних компаній.

Механізм венчурного фінансування полягає у тому, що великі банки, промислові фірми, спеціалізовані венчурні фонди надають кошти новим малим фірмам для розроблення перспективних ідей, не вимагаючи ніяких гарантій, розраховуючи лише на значний прибуток у разі успіху.

На відміну від інших форм інвестування, венчурна форма має низку специфічних рис: пряма або опосередкована участь інвестора у капіталі компанії; надання коштів на довгостроковий період на принципах безповоротності, безоплатності, без будь-яких гарантій або забезпечення; активна роль інвестора в управлінні проектом, що фінансується [4, 47]. Венчурні фірми утворюються на договірній основі на кошти, отримані шляхом об'єднання засобів, як правило, кількох юридичних або фізичних осіб, або на кредитні вкладення промислових підприємств, корпорацій і банків. Джерелами венчурного капіталу можуть бути вільні фінансові ресурси пенсійних, благодійних фондів; державні структури; корпоративний венчурний капітал; приватні інвестори; інвестиційні компанії малого бізнесу; зарубіжні інвестори; банки; страхові компанії; прибуток венчурних фондів, що реінвестується в інноваційні проекти [5, 84].

На сьогодні венчурне підприємництво в Україні перебуває на стадії становлення і практично не впливає на економічні процеси. Основним чинником, що стримує діяльність венчурних фірм, є відсутність потрібного фінансового та законодавчого забезпечення.

З огляду на викладене має бути розроблена державна політика щодо стимулювання розвитку підприємництва, яка, на наш погляд, має передбачати такі заходи:

1. Встановлення у податковому законодавстві податкових пільг як для осіб, що фінансують малий інноваційний бізнес, так і самих інноваційних підприємств. Розмір бази оподаткування прибутку підприємств та організацій повинен зменшуватись на суму коштів, яка була ними спрямована безпосередньо на науково-технічну та інноваційну діяльність.

2. Введення державного страхування ризиків від інноваційної діяльності з наступним відшкодуванням інвесторам визначеної частки можливих фінансових втрат, викликаних неспроможністю інноваційних проектів при їх венчурному фінансуванні.

3. Сприяння розвитку інфраструктури венчурного фінансування, в тому числі шляхом створення спеціальної урядової організації й приватно-державного банку, який би здійснював фінансову підтримку малих інноваційних підприємств.

Література

1. Варналій З. С., Кузнєцова І. С. Державна регуляторна політика в сфері малого підприємництва. — К.: Інститут економічного прогнозування, 2002. — 243 с.
2. Долішній М. Фінансові проблеми малих підприємств // Регіональна економіка. — 2001. — № 2. — С. 154–158.
3. Дугин І. М. Финансовая поддержка малого бизнеса в Украине: существующая

- практика и перспективы // Актуальні проблеми економіки. — 2003. — С. 122–136.
4. *Баранець І. О.* Особливості та перспективи розвитку венчурного підприємництва в Україні // Формування ринкових відносин в Україні. — 2004. — № 4. — С. 46–53.
5. *Микитюк О. П.* Особливості венчурного фінансування в Україні // Фінанси України. — 2005. — № 8. — С. 83–90.